

วินัย

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ผู้หญิง เห็นไหม บวชเป็นแม่ชีเขาก็ปฏิบัติธรรม จนตายแล้วเผาแล้วกระดูกเป็นพระธาตุ ถ้าเรื่องธรรมนี่จะไม่ปิดโอกาสใครเลย การเสมอภาคนี้เป็นไปได้หมดนะถ้าเรื่องธรรม มันจะไปปิดกั้นตรงไหน?

แล้วถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติ เราบวชเป็นอะไรก็ได้ บวชที่ว่ามันประพฤติปฏิบัติได้ใช่ไหม เพื่อเราจะพยายามแสวงหาให้ได้ไง ถ้าเป็นธรรมนะมันไม่ปิดกั้น ความเสมอภาค สิทธิมนุษยชน อะไรก็แล้วแต่ มันเป็นไปได้ถ้ามันเป็นอย่างนั้น

แต่นี้พอมารื่องของศาสนา เรื่องของศาสนามันเรื่องของวินัย ธรรมไม่ปิดกั้น ธรรมนี้กว้างขวางมาก ไม่บวชเป็นคฤหัสถ์ก็ปฏิบัติได้ บวชก็ปฏิบัติได้ มันปฏิบัติได้หมด แล้วทำได้หมด ถ้ามีหัวใจแล้วมันถึงได้หมดเลย แต่ถ้าพอจะมาพูดถึงวินัย กฎหมาย เห็นไหม ข้อกฎหมาย ถ้าพูดถึงข้อกฎหมาย มันต้องว่ากันแล้ว ตามกฎหมายนี่นะ แล้วจะให้ยอมรับกัน มันยอมรับได้อย่างไร?

เพราะมันมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เห็นไหม พระพุทธเจ้าก็พยากรณ์ไว้แล้วว่า “๕๐๐ ปี ภิกษุณีจะหมดไป” แล้วภิกษุณีพอมานี้มันหมดไป เพราะอย่างศาสนาพุทธเข้ามาในเมืองไทยเรานี้พันกว่าปี พันกว่าปีเท่านั้นภิกษุณีก็ไม่มีแล้ว

แล้วอย่างถ้าว่าไม่มีแล้ว มันก็เหมือนกับไม่มีต้นแบบ ไม่มีพ่อแม่ ลูกเกิดมาจากไหน? ใ้อ์ที่ไปหาอุปัชฌาย์ ต้องมีอุปัชฌาย์ถึงจะบวชภิกษุได้ ตั้งแต่พระพุทธเจ้าปรินิพพานมาจนปัจจุบันนี้ พระสงฆ์เราไม่ขาดเลยนะ บวชสืบต่อกันมาๆ

นี่พูดถึงวินัยนะ ถ้าพูดถึงวินัย พูดถึงความป็นจริง พูดถึงโดยหลัก แต่ไอ้ความผิดพลาดมันก็มี บวชผิดบวชอะไรมันก็มีเหมือนกันใช่ไหม? แต่อนุโลมว่าถ้ามันทำถูกต้องกันมา มันก็ยอมรับ

กันมา แล้วพอมมาเป็นพันๆ ปี มันสูญไปไง พอมันสูญไปมันก็ไม่มี พอไม่มีจะสืบต่อได้อย่างไร? พอสืบต่อ มันไปออกมาจากไหน?

พอมันออกมาจากไหน นี่เถียงกันๆ ตรงนี้ เเถียงว่าภิกษุณีมีหรือไม่มี... มีหรือไม่มีนี่มันเป็น กรอบ เป็นรูปแบบไป เเถียงกันรูปแบบ เเถียงกันที่ระบบ ถ้าเถียงที่ระบบ ถ้ามันผูกกันโดยหลัก แล้วมันก็ต้องผูกโดยพระธรรมวินัย ถ้าวินัยก็ต้องบอกว่ามันไม่มีอยู่แล้ว

ถ้ามีโดยบวชนะ ถ้าผูกถึงจะบวชโดยธรรมวินัย เห็นไหม ต้องเป็นสิกขมานามาก่อน แล้ว บวชโดยภิกษุณีสงฆ์ก่อน ภิกษุณีสงฆ์บวชแล้วค่อยมาบวชภิกษุสงฆ์ เห็นไหม เวลาบวชมันก็ยัง ต้องบวชสงฆ์ ๒ ฝ่าย แล้วบวชสงฆ์ ๒ ฝ่ายใหม่? นี่มันไม่มี พอมันไม่มี บอกได้ห้วนมี ทางนั้นมี มี ของเขามาจะอาจารย์วาท เห็นไหม อาจารย์วาทนี่ผูกถึงว่ามันก็เป็นนานาสงวาสอยู่แล้ว

แล้วของเขามันไม่ถือเรื่องธรรมวินัยไป ถึงว่าถือความเห็นของอาจารย์เป็นใหญ่ อาจารย์วาท นี่ถือว่าอาจารย์เป็นใหญ่ ใครมีความเห็นอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ใครมีความเห็นอย่างไรที่ว่าฉันนี่ เป็นอุปัชฌาย์ ฉันจะบวชภิกษุณี ฉันก็บวชของฉันไปอย่างนั้นนะ ผิดถูกตามวินัยไม่รู้ แต่ความเห็น ของฉันเป็นใหญ่ แล้วพอความเห็นฉันเป็นใหญ่ เขาไปบวชกันมา พอบวชอย่างนั้นมาแล้วจะมาเข้า กับหมู่สงฆ์ มันจะเข้ากันได้ยังไง?

นี่ผูกโดยหลักนะ ผูกโดยกรอบ โยนี่มันคิดโดยหลักแล้วมันเป็นอย่างนี้ มันต้องยึดตรงนี้ ก่อน จะบอกว่าภิกษุณีเห็นแก่ตัว ภิกษุณีไม่ยอมรับ พอบวชมานี้ปิดกัน...

มันไม่ใช่ปิดกัน...ถ้าปิดกันทำไมแม่ชีแก้วเป็นพระอรหันต์ แม่ชีก็ปฏิบัติได้นี่นา ผู้หญิง ผู้ชายไม่สำคัญนะ ปฏิบัติได้หมด มันเป็นไปได้หมด แต่ถ้าเราไม่คิดตรงนี้ เราก็ปฏิบัติของเราไป ทำไมต้องเป็นภิกษุณีด้วยล่ะ? บวชเป็นภิกษุณีบับเป็นพระอรหันต์หรือเปล่า? บวชเป็นภิกษุณีแล้ว ก็เหมือนกับพระ พระบวชแล้วเป็นพระอรหันต์หรือเปล่า? ก็ไม่ใช่...

สมมุติสงฆ์ เป็นสมมุติทั้งหมด สมมุติขึ้นมาแล้ว บวชขึ้นมาแล้วค่อยมาประพฤติปฏิบัติ ถ้า ประพฤติปฏิบัติ ธรรมมันเข้าไปถึงหัวใจแล้วมันถึงจะเป็นธรรมขึ้นมา แล้วนี่มันยังไม่ปฏิบัติเลย ก็ จะไปเอาตรงนี้มาบอกว่าปิดกันๆ

มันไม่ได้ปิดกันนะ ไม่ได้ปิดกันหรอก เพียงแต่ธรรมวินัยเป็นอย่างนี้ วินัยต้องบอกว่ามัน ขาดสูญไปแล้ว มันไม่มี พอขาดสูญไปแล้วไม่มี แล้วรู้ได้อย่างไร?

ก็รู้ด้วยการบวชสืบต่อกันมา ประวัติศาสตร์มันสืบได้ทั้งนั้นนะ ประวัติศาสตร์มันย้อนไปตั้งแต่เมืองจีนมาอย่างนี้ เมืองจีนได้วันนี้มาจากไหน? ก่อนที่จะเกิดเป็นประเทศได้วันนี้จะเป็นเกาะ เป็นชาวป่าพื้นเมือง เขาไม่มีเลย เขาเอาภิกษุณีมาจากไหน? แล้วภิกษุณีโผล่มาจากไหน? แล้วภิกษุณีโผล่มาก็บวชขึ้นมาแล้ว บวชมาแล้วก็จะให้ยอมรับ มันเป็นไปได้อย่างไร? มันเป็นไปได้

อันนี้ว่าเพียงแค่คิดกันเอง เออกันเอง อาจารย์วาท คิดว่าผู้หญิงควรจะบวชได้ พอควรบวชแล้วก็ไปพื้นธรรมวินัยกัน นี่กล่าวคู่พุทธพจน์นะ พุทธพจน์พระพุทธเจ้าบอกไว้ “แค่ ๕๐๐ ปี ตั้งแต่สมัยพุทธกาลมา ๕๐๐ ปี ภิกษุณีจะหมดไป”

แล้วนี่ก็เหมือนกันว่า ๕,๐๐๐ ปี พระพุทธศาสนาจะหมดไป แล้วต่อไปจะมีศาสนาพุทธของพระศรีอาริยมตไตรยต่อไปข้างหน้า นี่พยากรณ์เอาไว้ แล้วพระพุทธเจ้าพูดหนึ่งแล้วไม่มีสอง แล้วพูดถึงว่า ๕๐๐ ปี แล้วคิดดูสิว่าเมืองไทยนี้เกิดมาก็ปี? เมืองไทยนี้ ๗๐๐ ปี ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมา ๗๐๐ ปีเอง แล้ว ๗๐๐ ปีแล้วพูดถึงนี่พันกว่าปีแล้วมันมาจากไหน?

นี่พูดถึงว่าถ้าว่ามันขาดสูญ จะอ้างว่าภิกษุณีขาดไปแล้ว มันขาดสูญ มันหมดไปแล้ว แม้พิมพ์มันหมดไปแล้ว จะบวชใหม่ขึ้นมา มันไม่สืบต่อ นี่พระเจ้าคิดกันตรงนี้ เขาคิดกันตรงรูปแบบ แล้วยังคิดว่าบวชแล้วภาวนาได้ไหม? มันผิดตรงไหน? ที่ว่าบวชแล้วมันจะทำให้เสียหายตรงไหน?

ไม่เสียหายหรอก... โครสทธิความเชื่อถือทำให้ไปเลย อยากจะบวชอย่างไรก็บวชไปเลย บวชแล้วตัวเองก็ทำไปปฏิบัติไป

นี่ส่วนใหญ่แล้วไม่เป็นเช่นนั้น อย่างที่ว่า...เพราะเบน...เห็นใหม่ จะออกมาว่ามีอยู่อย่างนั้น แล้วมันจะสับสนไป แต่พูดถึงว่าถ้าบวชมาแล้วปฏิบัติไป กิเลสเป็นกิเลส พูดถึงบวชแล้วเพื่อชำระกิเลส ถ้าบวชแล้วตัวเองเห็นว่าตัวเองจะแบกสังคัม จะแบกโลก มันจะเป็นการชำระกิเลส หรือจะเพิ่มกิเลส? บวชแล้วเพิ่มกิเลสไหม? ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องให้เขายอมรับอย่างนี้ มันเพิ่มกิเลสหรือละกิเลส?

บวชมาเพื่อชำระกิเลสใช่ไหม? บวชมาเพื่อจะให้เราเข้าใจเรื่องของกิเลส ไม่ใช่เข้าใจเรื่องตรงนั้น ใอันนั้นเป็นสุขตมยปัญญา สุขตมยปัญญาการเรียนมานะ เรียนมาๆ การเรียนมา การจำมา มันจำกันหมดละ แล้วจะทำอย่างไร ความเห็นเป็นเห็นอย่างไร?

ความเห็นของตัวนะ คูอย่างพระบวชใหม่สิ ใหม่ๆ นี่จะเข้มแข็งมากเลย แต่ทำไมเวลามัน
เก่าไปๆ ทำไมมันเจือจางไปๆ?

อารมณ์นี้มันจับต้องไม่ได้ เรื่องของอารมณ์ เรื่องของความรู้สึกนี้มันคลาดเคลื่อนได้ เวลา
อารมณ์รุนแรง ความเชื่อมั่นรุนแรง มันจะเห็นความถูกต้อง เวลามันเสื่อมคลายไปมันก็ไปอีกอย่าง
หนึ่งแล้ว แล้วจะเอาตรงนี้ นี่ตามกระแส ฟุ่กันมาอย่างนี้ เวลาเห็นตามกันไปๆ แล้วต่อไปข้างหน้า
จะเป็นอย่างไร?

ถ้าจับหลักแล้วไม่เสียนะ วินัยเป็นวินัย วินัยไม่มี พระพุทธเจ้าพยากรณ์ไว้หนึ่ง แล้ววินัยก็
ถึงว่ามันก็ขาดสูญไปแล้วหนึ่ง

นี่ไม่ว่ากัน ถ้าตัวบุคคล ความเชื่อของตัวบุคคลยกไว้ เราไม่พูดถึงเรื่องตัวบุคคลนะ เรื่องตัว
บุคคล...ความเชื่อของเขา เขาบวชแล้วให้บวชไป แต่ถ้าบอกว่าให้ถูกต้องตามธรรมวินัย...ไม่ถูก
เพราะมันหมดไปแล้วหนึ่ง การบวชก็บวชไม่ถูกต้องหนึ่ง

แล้วอย่างพูดถึงเขาบวชแล้วเขาก็ไม่เชื่อใจตัวเองนะ เพราะเขาบอกเขายังไม่เป็นภิกษุณี
เขาเป็นสิกขมานา เห็นไหม มันต้องกลับไปบวชซ้ำอีกทีหนึ่ง ถึงว่าบวชเขายังไม่สมบูรณ์เลย ต้อง
ไปบวชไป อย่างนี้พูดถึงเป็นทางธุรกิจนะ เห็นไหม เป็นทางธุรกิจ เป็นการเรื่องหาเงินเข้าประเทศ
แล้วต่อไปใครอยากบวชภิกษุณีต้องไปบวชลังกาหมดเลย เมืองไทยยังบวชไม่ได้ ต้องย้ายกลับมา
หรือ? นี่ความสูญเสียทางธุรกิจมันก็ต้องมีเกิดขึ้น

แต่ถ้าการเผยแผ่ของธรรมไม่อย่างนั้นนะ สมัยก่อนนะลังกาไม่มีพระ อังกฤษเข้าไป
ปกครองจนพระไม่มี ที่ลังกาถึงจะมีสยามวงศ์ไป สมัยอยุธยาส่งพระ ๕ องค์ไปบวช ไปบวชขึ้นมา
พระไปครบสงฆ์ ๕ องค์ขึ้นไป เป็นสงฆ์ขึ้นมาแล้ว พอเป็นสงฆ์ขึ้นมาเป็นต้นแบบแล้วบวชมา
จะมีสยามวงศ์อยู่ที่ลังกานะ มีสยามวงศ์ แล้วบวชขึ้นมาก็ถือเหมือนกัน

ฉะนั้นเวลามานี้ ถึงเวลาเรายู่กับอาจารย์มหาบัว เวลาพระจากลังกามา เวลาต้อนรับ ให้รับ
เป็น...เพราะว่าสมัยนั้นสมัยอยุธยา ธรรมยุตเราเกิดแค่สมัย ร.๔ ฉะนั้นตอนนั้นเขาต้องเป็น
มหานิกาย สยามวงศ์นี่เป็นมหานิกายไม่ใช่ธรรมยุต เวลามานี้แล้ว นี่พูดถึงตามธรรมวินัยนะ เราก้
ต้องจัดแยกให้เขานั่นต่างหาก เรารับมาแล้ว รับมากับมือเลย เวลาธรรมทูตมาจากลังกานี้มามากเลย
มาทีหนึ่ง ๕ องค์ ๑๐ องค์นี่ มานี้เราจะต้องรับ

เพราะมาแล้วก็อยากศึกษาไง พอถึงวัดบวรฯ เขาก็ถกกันเรื่องธรรมวินัย ถกเรื่องปริยัติเสร็จแล้วจะให้คู่ต้นแบบในการปฏิบัติ เขาก็ส่งไปที่บ้านตาด บ้านตาดก็รับ เราก็คือเรานี่อยู่ในเหตุการณ์เลยเราก็คือเราก็คือต้อนรับเขา

นี่มันก็ไม่เป็นไร ไม่เป็นไรเพราะอะไร? เพราะว่ามันมีอยู่ในพระไตรปิฎก เห็นไหม นานาสังวาสนี่เป็นนานาสังวาส ถ้าบอกว่าภิกษุณีนี่เป็นการผุดขึ้นมาจากไหน แล้วธรรมยุตล่ะ? ธรรมยุตผุดขึ้นมาจากไหน? ธรรมยุตก็บวชจากมหานิกายนั่นล่ะ เพราะ ร. ๔ นี่บวชที่ไหน?

ก็บวชจากมหานิกายมาใช้ใหม่? บวชจากมหานิกายแล้วมันก็บั้นมา เห็นไหม แล้วบวชแล้วบวชซ้ำ บวชซ้ำบวชหลายครั้ง ไปบวชที่หน้าธรรมศาสตร์นะ กั้น...ทำเพราะคิดว่าสมัยนั้นพระประพฤติปฏิบัติตัวไม่ค่อยดีกัน ก็ว่าตัวเองจะทำอย่างไร กลัวว่าปฏิบัติแล้วจะไม่ได้ผล เพราะการบวชนี้ไม่บริสุทธิ์ใจ ก็ผูกแพขึ้นมาบวชกลางน้ำ ธรรมยุตใหม่ๆ เขาเรียกพระน้ำ พระน้ำกับพระบก มหานิกายนี่บวชบนบก บวชในโบสถ์นะอยู่บนบก แล้วธรรมยุตเราต้นแบบนี่บวชในน้ำ เขาเลยวาที่ว่าเมื่อก่อนชาวบ้านเขาเรียกพระน้ำ-พระบก แล้วก็ตั้งขึ้นมาเรื่อย

อันนี้มันก็บวชมาถูกต้อง ฉะนั้นว่าธรรมยุตนี่ไหลมาจากไหน? มันก็บวชจากมหานิกายแล้วก็บวชซ้ำขึ้นมาเพราะอะไร? เพราะรามัญ พวกมอญนี่เข้ามาบวช แล้วกรุงเทพฯ มันมีนี่ มีพระของรามัญมีอะไรนี่ เขามาแล้วเขาปฏิบัติเคร่งครัดใจ แล้ว ร. ๔ ไปศึกษากับเขา แล้วให้เขาเป็นอุปัชฌาย์บวชซ้ำเข้าไปอีกทีหนึ่ง แล้วก็แยกออกมา มันก็ถือเคร่งขึ้นมาๆ เป็นธรรมยุต

ธรรมยุต มหานิกาย เกิดจากตรงนี้ มันมีที่มาที่ไป คือว่ามันมีพ่อแม่แม่ใจ มันคลอเคลียออกมาได้ไง ลูกออกมาก็เป็นลูกก็เป็นสมควรกันไง พอสมควรมันก็เป็นมาในพระไตรปิฎกมันก็เป็นนานาสังวาสไง นี่นานาสังวาสในพระไตรปิฎกก็มีนี่ ทำอย่างไรกัน ทำอย่างไร?

แต่ภิกษุณีมันไม่เป็นอย่างนั้น ภิกษุณีถ้ามีอยู่นะ ภิกษุณีจะจำพรรษาโดยตัวเองไม่ได้ ภิกษุณีจะจำพรรษาที่ไหนต้องมีพระภิกษุสงฆ์อยู่ด้วย เพราะเมื่อก่อนสมัยพุทธกาลนะ ภิกษุณีโดนรังแก โดนพวกมิฉฉาทิฐิเขารังแก เขาปล้ำเขาอะไรนี่

ที่นี้อยู่ด้วยตัวเองไม่ได้ ตามวินัยเลยบอกว่าภิกษุณีจะจำพรรษาโดยตัวเองไม่ได้ ภิกษุณีจะต้องจำพรรษาที่มีพระภิกษุสงฆ์อยู่ แล้วพระภิกษุสงฆ์นี่ต้องไปเทศน์สอนภิกษุณีตลอดเวลา ฉะนั้นถึงจัดเวรพระภิกษุสงฆ์เข้าไปเทศน์ภิกษุณี สมัยนั้นนะ

แล้วพอมารู้ว่าตรงนั้นมันไม่มีไป มันหมดไปจริงๆ แล้วเราจะเอาขึ้นมาได้อย่างไร? ตามธรรมตามวินัยมันก็ไม่มี พูดถึงตามวินัยเฉยๆ นะ ตามวินัยหมายถึงว่าข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายเป็นอย่างนี้เราถือข้อกฎหมาย

แต่ถ้าตามธรรมแล้ว เออ...ไม่ปิดกัน ถ้าเขาจะบวชเขาจะศึกษานั่นเรื่องส่วนตัวของเขา เราไม่ว่ากัน ปล่อยให้เขาทำไป แต่ถ้าเขาไปศึกษาแล้ว เขาปฏิบัติธรรมได้ธรรมขึ้นมาที่สาธุด้วยนะ แต่ถ้ามันไม่ได้ธรรมขึ้นมา มันก็ทำอย่างนี้ มันก็เป็นไปเรื่อยๆ มันมีเรื่อยๆ รัฐธรรมนูญใหม่ไง

เราถึงบอกเดี๋ยวนี้เมื่อก่อนนะ จากเมืองจีน คูอย่างถึงซำจั้งจะไปอินเดีย ใช้เวลาเป็นปีๆ เห็นไหม การสื่อสารมันช้า เดี๋ยวนี้เครื่องบิน การสื่อสารมันเร็ว ฉะนั้นบอกได้ว่าพอได้หัววัน อย่งได้หัววัน อย่งเมืองจีน อย่งลังกาจะมาเมืองไทย ข่าวดสารมันจะเร็วมาก พอข่าวสารมันเร็ว มันจะทำให้แบบว่ากระแสมันปลุกได้ไวไง แล้วความเชื่อของนี้ สัตว์โลกมันจะตื่น ไปตามกระแส นั้น

ถ้าเราเชื่อของเราอย่างนี้ เราจับธรรมวินัยไว้ ใครจะปลุกกระแสปลุกไป มันมาเป็นอาจารย์บาท เชื่อตามๆ กันมา พระพุทธเจ้าบอกไว้ “กาลามสูตร” ไม่ให้เชื่อแม้แต่พระพุทธเจ้าบอก ให้ฟังแล้วไปใคร่ครวญว่าจริงหรือไม่จริง แล้วพยายามประพฤติปฏิบัติให้มันเห็นตามนั้น ในกาลามสูตรถึงบอกไม่ให้อย่างนั้น

แล้วนี่อาจารย์บาท อาจารย์คิดอย่างไรก็ทำไป มี...ในเมืองไทยก็มีนะ บวชเป็นแม่ชีนี่แหละ แต่ในใบสุทธิเขียนว่าภิกษุณีไง เขียนว่าเป็นภิกษุณีเลย เพราะว่าถือภิกษุณี นี่มันความเห็นเขาต่างไปแล้ว

มาให้เราดู เรามอง “ไม่มีหรือ ภิกษุณีไม่มีหรือ” แต่ในเมื่อเขาเขียนก็เขียนขึ้นมาเพื่อจะว่า...พูดประสาเราเอาไว้ชี้กัน เอาไว้ข่มขี้กันไง เอ็งบวชเป็นชีเฉยๆ ข้าก็บวชชีเหมือนกันแต่ข้าเป็นภิกษุณี เห็นไหม ข้ามีเกรดมากกว่า นี่มันเพิ่มกิเลส บวชเอาลดกิเลสหรือเพิ่มกิเลสละ

นี่เพราะอาจารย์เป็นคนทำ อาจารย์เป็นคนบวชให้ นี่ก็พระทำอย่างนี้ก็มี พระเมืองไทยนี่อิสระเบรี แต่ตามความเห็นเรามันก็อยู่ในวงแคบๆ มันออกมาไม่ได้หรือ เพราะอะไร? เพราะมันเป็นการลักทำ ลักทำ ซ่อนเร้นทำไง ไม่กล้าออกมา ถ้าออกมาบิ๊บ เดียวสมาคมเขาต้องตรวจสอบ พอตรวจสอบขึ้นไปมันก็เปิดตามพระไตรปิฎก อ้าว...ฉันก็ผิด แล้วผิดทำไมถึงทำ? ก็ไม่รู้ ก็อยากทำ ก็ว่ากันไปตามนั้น

พอเปิดพระไตรปิฎกมามันก็ผิดนะ เพราะพระไตรปิฎกนี้ ประยุทธ์ ปยุตโต เขาก็อยู่ เห็นไหม นักปราชญ์เมืองไทยยังมีอยู่ พุคถึงนะ เวลาพูดถึงพระไตรปิฎก เขาจะคั่นคว่ำเลย แล้ว โต้กันตามพระไตรปิฎก นี่คือโดยหลัก ถ้าโดยหลักแล้วอย่างที่ว่านะ...ไม่มี ปล่อยเขาไปเลย เราอย่าไปตี้นไปกับเขา

แต่ถ้าเขาทำคุณงามความดีก็เป็นคุณงามความดี ถ้าเขาทำดีก็คือทำดี ถ้าเขาทำไม่ดีก็คือไม่ดีเท่านั้นเอง แต่ไอ้อย่างที่ว่าเปลือกนี่อย่าไปถือนั่น เปลือกมันคือเปลือก ปล่อยมันไปไม่เกี่ยวกัน เอวัง